

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

Nieuwjaarsbijeenkomst Historische Sociëteit

De traditionele nieuwjaarsbijeenkomst van de Historische Sociëteit wordt in 2018 gehouden op dinsdag 16 januari in de ontmoetingsruimte van de Ontmoetingskerk aan de Varvixsingel 139. Hier was deze zomer ook de tentoonstelling van de fotoverhalengroep over het Hogeland te zien. Er is parkeergelegenheid voor de kerk en bij de achteringang aan de Diekmanstraat. De nieuwjaarsbijeenkomst begint om 19.30 uur.

Met deze nieuwjaarsbijeenkomst begint het jubileumjaar van de SHSEL. Na een welkomswoord van de voorzitter vertelt Kor Feringa daarom iets over het wel en wee van de Historische Sociëteit in de afgelopen vijftig jaar. De jubileumcommissie broedt nog op een bijdrage, mogelijk in de vorm van een kleine foto-expositie. Meer hierover in het januari-nummer van deze nieuwsbrief.

*Maak leug oen gleaske, maak leug de flesse
Wie weanst oe vól plezear en het allerbeste
Wie hopt daj bespaord blijft van pien en smat
Dat weanst wie oe allemoal to, met heel oons hat*

Betaling abonnement 'n Sliepsteen

Volgende maand begint het nieuwe abonnementsjaar van 'n Sliepsteen. Daarvoor worden geen acceptgiro's rondgestuurd. Wij verzoeken u daarom het abonnementsgeld ad 14,50 euro uiterlijk eind januari 2018 over te maken op onze bankrekening NL37 INGB 0004 9391 76 t.n.v. de Historische Sociëteit Enschede-Lonneker, onder vermelding van uw postcode en huisnummer. Voor buitenlandse abonnees bedraagt het abonnementsgeld 25,00 euro.

Hartelijk dank voor uw medewerking,
Peter Janssen, penningmeester

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker

Nieuwsbrief voor
SHSEL-contribuanten
www.shsel.nl

Redactie:

Ingrid Astrego, Javastraat 26,
7512 ZJ Enschede. (053) 431 72 89 of
astrego@kpnmail.nl

Secretariaat:

Gerard Hemelt,
Suze Groeneweglanden 14,
7542 NM Enschede, 06 197 255 77
secr.shsel@gmail.com

'n Sliepsteen

Contribuanten ontvangen vier keer
per jaar ons historisch blad 'n Sliep-
steen. Redactie:
Geert Bekkering, (053) 430 06 91
of g.h.bekkering@home.nl

<https://www.facebook.com/SHSEL/>

Onze documentatie is te raadplegen
in Prismare, ruimte 1.07 Roomweg 167
maandag 10-12 uur vrijdag 14-16 uur.
Contribuanten ontvangen ons kwartaalblad
'n Sliepsteen www.shsel.nl De SHSEL heeft
een ANBI-beschikking, dus schenkingen
zijn fiscaal aftrekbaar.

Geschiedenis en feiten

Wie kent het niet,
herinneringen
aan gebeur-
tenissen waar

je bij was en waar ande-
ren een totaal andere
beleving hebben gehad
dan jijzelf. Deskundigen
weten, herinneringen zijn
niet altijd echt betrouw-
baar. Vaak wordt de 'wer-
kelijkheid' ingekleurd met
gewenste beelden over de

eigen rol, of passend in een verhaal dat
iemand wil onderbouwen. De geschie-
denis wordt elke dag herschreven!
Om maar eens twee voorbeelden te
geven, Stalin wordt door een toene-
mend aantal Russen gezien als een groot
staatsman, in plaats van een dictator die
onwaarschijnlijk veel leed heeft aange-
richt. Trump is er nog steeds van over-
tuigd dat, ondanks feiten die anders zijn,
zijn inauguratie de drukst bezochte was
in de geschiedenis van de VS. Alternatie-
ve feiten!?

Ook de geschiedenis van Enschede kent
interessante alternatieve invalshoeken.
Als kleinzoon van een textielarbeider, die
te maken kreeg met het Twentse Stelsel
en uitsluiting, heb ik beelden bij de
geschiedenis van onze textielindustrie.
Nogal negatief dus. Anderen roemen
de inzet van textielfamilies voor het
voorzieningenniveau van onze stad. Het
Volkspark, het Rijksmuseum Twenthe,
een overdekt zwembad, de bibliotheek
en nog veel meer. Ook een werkelijk-
heid!

Bij de verhalen van de stad die wij
proberen te verzamelen en te archiveren
lopen we altijd tegen dit vraagstuk aan.
Wat is waar en waar hoort een tegen-
verhaal bij dat een evenwichtig beeld
schetst? Meestal wordt dat wel duidelijk
als je letterlijk afstand neemt van de
'kleine' geschiedenis, meer mensen
hoort over diezelfde feiten en aanvul-
lend onderzoek doet. Dan komt een
verhaal soms in een ander daglicht te
staan. Als voorzitter van een historische
sociëteit probeer ik mij er voortdurend
van bewust te zijn dat het beschrijven
van geschiedenis sterk wordt ingekleurd
door de invalshoek van waaruit iets ge-
schreven wordt. Feiten en hun context.
Ernstiger wordt het als gewoon de
geschiedenis verdraaid wordt. Wat zo

passend 'alternatieve
feiten' werd genoemd
door een woordvoerder
van Trump. Waar vertellers
dan zelf in gaan geloven
en die, koste wat kost,
als de waarheid worden
verspreid. Tot voor kort
werden zulke verhalen
gewoon leugens ge-
noemd en werd de bood-
schapper van zulke onzin
aan de schandpaal gena-

geld. Door de enorme snelheid waarmee
deze 'alternatieve feiten' tegenwoordig
verspreid worden, en de massa mensen
die ze weten te bereiken, ontstaat een
merkwaardige dynamiek. "Ik lees het
overall, dus zal het wel een beetje waar
zijn." Bij media als Twitter en Facebook
komt de ongecontroleerde communi-
catie van sommige politici steeds vaker
neer op pure propaganda. Op basis van
deze gekleurde waarheid wordt dan
actie georganiseerd tegen een verande-
ring. Mensen die dat doorzien (en er op
reageren via hetzelfde medium) worden
met een honende verbetenheid wegge-
zet. Die snappen het nog niet!
De politieke leugen opent de deur
naar een politiek die niet alleen feiten
ontkent, maar feiten van hun kracht
probeert te ontdoen, om zo een samen-
hangende eigen wereld te creëren. Deze
stelling is van Hannah Arend die pro-
beerde te verklaren hoe het Derde Rijk
onder leiding van Hitler zoveel support
wist te organiseren.

Als wij als gewone inwoners ons laten
sturen door leugens wordt degene die
de werkelijkheid als uitgangspunt neemt
al snel weggezet als verrader. En dan
komen we echt in de problemen. Als dan
op basis van leugens/alternatieve feiten
onze democratie op democratische
wijze ter discussie komt of opgeheven
wordt, zijn de rapen gaar. Een democra-
tie vestigen in een dictatuur vraagt een
enorme inzet en gaat meestal gepaard
met geweld. Daarom is het schrijven van
grote en kleine geschiedenis op basis
van feiten (en herhaaldelijk checken) zo
onwaarschijnlijk belangrijk en moet
ongecontroleerde informatie via Face-
book en Twitter met veel wantrouwen
worden bekeken.

Dick Buursink
voorzitter

Enschede 100 jaar geleden

De Enschedese Burgerwacht

De hierbij afgedrukte foto, uit 'Stad en Land van Twente' van A. Stroink, geeft een beeld van de officieren van de Enschedese Burgerwacht tijdens de Eerste Wereldoorlog. In het midden commissaris van Politie D. Beunder. De vrijwillige Burgerwacht is op aandringen van de Commissaris der Koningin in Overijssel op 29 augustus 1914 opgericht door burgemeester Edo Bergsma. De Burgerwacht bestond uit zo'n vijftig man, voornamelijk leden van de Schietvereniging 'Enschede en Lonneker'. Hoofdinspecteur was W.H. van Heek. Verder waren er organiek vier inspecteurs en elf brigadier-majors. De overige leden hadden de rang van brigadier.

De leden van de Burgerwacht moesten zelf hun uniformkleding aanschaffen. Van de gemeente kregen ze alleen een olijfkleurige zogenaamde 'veldhoed met opgeslagen rand' (kosten f 2.75 per hoed) 'waarop een V van zilvergallon, waartussen een langwerpige knoop, samen vormend de kleuren van het wapen van Enschede'.

De Burgerwacht – die in allerlei vorm in vele plaatsen in Nederland voorkwam – had tot taak zo nodig het burgerlijk gezag te ondersteunen en te verdedigen. De geweldsinstructie luidde dat 'met kalmte en overleg wordt opgetreden en niet dan tot noodzakelijke verdediging van eigen of eens anders lijf of om geweld te keer te gaan, gebruik wordt gemaakt van de wapenen. Bij het te keer gaan van geweld wordt van de wapenen geen gebruik gemaakt dan na overluid gegeven, doch vruchteloos gebleven waarschuwingen en moet steeds met

zoveel verschoning als mogelijk is te werk worden gegaan'. In de praktijk is de Burgerwacht slechts een keer volledig in dienst geroepen: in november 1918, toen ook in Nederland een revolutie mogelijk leek. In die periode werd het stadhuis bezet en ook de elektrische centrale, de gasfabriek, de waterleiding en het abattoir (vanwege de centrale keuken). Het politiebureau werd beschermd met zandzakken met schietsleuven ertussen. Voor het overige verrichtten leden van de burgerwacht ondersteunende diensten aan de gewone politie (die in die jaren een omvang had van 40-50 man met nog een vijftal hulpagenten in Enschede en vijftien man in Lonneker). Met name werd assistentie verleend bij de opvang en begeleiding van vluchtelingen in 1918 en 1919. In 1919 ontving de burgemeester een aanbod uit de 'standen der r-k. bevolking' gezien 'de gezindheid der arbeidersbevolking' om 130 extra burgerwachten te leveren. De burgerwacht bestond toen nominaal uit 257 man. Al in 1918 werd gewaakt tegen 'te veel arbeidersleden'. Overigens nam slechts tien procent van de leden deel aan de

periodieke schietoefeningen. In 1923 werd expliciet besloten de burgerwacht te handhaven wegens de situatie in Duitsland: de bezetting van het Ruhrgebied door Frankrijk en België (na onvoldoende aflossen oorlogsschuld) en hoogoplopende inflatie. Een ei kostte 320 miljard Mark. In de dertiger jaren van de 20e eeuw leidde de burgerwacht (toen plm. 180 leden) een slapend bestaan. Per 1 februari 1939 werd zij omgezet in een weerkorps, de 'Vereniging Vrijwillige Enschedese Burgerwacht'. Haar taak werd uitgebreid met het verlenen van bijstand 'in geval van natuurrampen en daarmee gelijk te stellen buitengewone gebeurlijkheden'. Bedoeld werden met name luchtaanvalen.

De vereniging werd in hoofdzaak gefinancierd met bijdragen van de Enschedese textielfabrikanten, met een subsidie al naargelang de grootte van het bedrijf. Al op 6 juli 1940 gelastte de bezetter de gemeenten de weerkorpsen op te heffen.

Kor Feringa

Werkbezoek in Epe

◀ Een afvaardiging van de Historische Kring Glanerbrug heeft op 14 november een bezoek gebracht aan de Heimatverein Epe. Ze werden uitermate hartelijk ontvangen en hebben over en weer de wens uitgesproken om de goede relaties in stand te houden. Op de foto het bestuur van de Heimatverein met de delegatie uit Glanerbrug.

Foto: Hans Dieter Meyer

Suja Suja suuselt de weend
Nem moder eerde, dek too dien
keend
(Cato Elderink)

Geheel onverwachts is Jan Willem ons ontvallen en zijn levenswerk heeft hij helaas niet kunnen voltooi-
en

Jan Willem Berns

* Enschede 10 november 1945
† Enschede 1 december 2017

Enschede Gerard Berns
Malden Hans Berns
Venezuela Mirjam Berns
Neven en nichten
† Ben Berns, Rini Berns,
Anne Marie Stevenson-Berns,
Riet Berns-Nabuurs

Correspondentie:
H. Berns
Mathaak 7, 6581 VK Malden

De begrafenisplechtigheid vindt in
besloten kring plaats.

Activiteiten PR-commissie

► De PR-commissie was op 9 december te vinden op de Kerstmarkt in winkelcentrum Deppenbroek en op 10 december bij Hotel Rodenbach aan de Parkweg om Sliepstenen no. 79 en 116 aan de man te brengen tijdens een BEAT gala. U hoort hiervan in de volgende Hoesbreef. Ook proberen we nog op zaterdag 16 december in de Performance Factory (de oude Polaroidfabriek) te staan. Hier krijgen we nog bericht van.

De commissie heeft de laatste tijd nogal wat boeken gekregen van verschillende contribuanten, vooral over Twente en Overijssel. Mocht u zelf, uw familie of vrienden nog overtollige boeken hebben over Enschede-Twente of Overijssel,

dan houden wij ons aanbevolen. Wij willen ze graag ophalen. Als er voldoende binnenkomt, willen wij volgend jaar weer een gezellige boekenmarkt houden in ons atelier, met vooral als doel het promoten van onze Sliepsteen en het werven van nieuwe contribuanten. Volgend jaar staan we in elk geval weer op de 55+ beurs. U hoort hier te zijner tijd meer van.

Als Promotiecommissie wensen wij bestuur en alle commissieleden hele fijne feestdagen en voor 2018 veel nieuwe contribuanten. Good goan.

Ben Broen

Contactpersonen commissies

► Binnenstadcommissie

Hans Jansen (053) 4354870
Email: hansjansen@shsel.nl

► Boerderijcommissie

Jan Goolkate (053) 435 90 44
Email: jangoolkate@shsel.nl

► Documentatiecentrum

Kor Feringa (053) 477 45 95
Email: korferinga@shsel.nl

► Foto- en verhalencommissie

Jan Breteler
Email: janbreteler@shsel.nl

► Monumentencommissie

Cees van der Velde, 06 4735 43 59 of 06 4208 92 50, ceesvandervelde@shsel.nl

► Loakstenen- en begraafplaatsencommissie

Harry van der Sleen (053) 852 24 94
Email: loakstenen@shsel.nl

► PR-commissie

Ben Broen, 06 835 30 607
Email: benbroen@shsel.nl

► Redactie 'n Sliepsteen

Geert Bekkering (053) 430 06 91
Email: geertbekkering@shsel.nl

► Historische Kring Glanerbrug

Joop Kwakman (053) 461 38 53
Email: joopkwakman@shsel.nl

► ICT

Tjibbe Knol Email: tjibbeknol@shsel.nl

Prijsvraag sterramen

Niet alle lezers van 'n Hoesbreef hebben een abonnement op 'n Sliepsteen. En toch kost een abonnement maar € 14,50 per jaar voor 4 x 32 pagina's in kleur. In de boekhandel en de Akoshops zijn losse Sliepijstenen te koop voor € 4,95. Met mooie verhalen, historische nieuwtjes en soms ook een prijsvraag.

Door **Geert Bekkering**

Afgelopen jaar moest helaas een oude linde gekapt worden, die bij de aanleg van de fraai geplaveide route naar museum TwentseWelte, in de Willem Brakmanstraat gespaard was. De vertakkingen van die boom waren dezelfde als op een foto in het boek van Stroink "Stad en Land van Twente" 4e druk, pagina 520. Die lindes zijn na de stadsbrand van 1862 geplant voor het woonhuisje van de 'stille diender' (hulppolitieagent) Snuvers. Dat huisje deed ook dienst voor de opvang van de besmettelijk zieken van Enschede, zoals bij een pokkenepidemie. Het is een beetje wrang dat er een lijkenhuisje naast het woonhuis stond.

Vlak bij deze politiepost, net over de gemeentegrens, had Lonneker een vergelijkbaar ziekenhuisje. Beide huisjes stonden bij de achtvormige vijver die

bekend stond als 'de visserij' van apotheker Baurichter. Daar loopt nu de Willem Brakmanstraat overheen. Het terrein stond vanouds ook wel bekend als 'de Konijnenberg', maar de oorsprong van die naam is niet bekend. Op het terrein kwam eerst de gemeentereiniging en later de dienst gemeentewerken, waarvoor een gebouw aan de Molenstraat kwam. Tot 1981 was er opslag van bouw materiaal en stond het huisje er. Dat huisje heeft twee heel opvallende, — fraaie stervormige ramen. Stervormige ramen kende ik ook van een paar boerderijen in de Zuid-Eschmarke, waarvan sommige al weer afgebroken zijn voor stadsuitbreiding en wegen. De afgelopen jaren heb ik er flink wat bij gevonden en soms ook in een boerderij in Twekkelo, Lonneker of Boekelo, maar de meesten zitten in de Zuid-Eschmarke. De oudste die ik vond stammen uit 1878, de jongste uit ongeveer 1910. Kennelijk was

het een tijdje mode om zo'n raam in de topgevel te zetten. Dat gebeurde soms als de gevel vernieuwd werd in steen, maar ook wel in de houten topgevel. Grote boeren deden het, maar je ziet het ook in kleine boerderijen.

Kortom; verspreid in deze Sliepsteen vindt u een flink aantal sterren (passend bij de kerstsfeer) en we zijn benieuwd of u ze kunt 'plaatsen'. We bieden een gratis jaarabonnement aan degene die de meeste sterramen op het juiste adres kan plaatsen. Ook een gratis jaarabonnement voor wie de meeste sterramen kan aangeven, die we niet in deze Sliepsteen uitbeelden. En een gratis jaarabonnement voor degene die ons kan vertellen waarom er juist in die tijd sterramen in de topgevels van boerderijen werden geplaatst en waarom juist in dit gebied. De oplossing, vindt u in de komende Sliepsteen.

Gift: extra bedrag aftrekbaar

► De Historische Sociëteit Enschede-Lonneker heeft bij de belastingdienst de status van culturele ANBI. Dat betekent dat een gift aan de sociëteit voor 125 procent kan worden afgetrokken van de inkomstenbelasting en voor 150 procent van de vennootschapsbelasting.

Een ANBI is een algemeen nut beogende instelling en mag zich culturele ANBI noemen als de instelling voor minstens 90 procent actief is op cultureel gebied. De Historische Sociëteit is dat.